

EV ÖDEVLERİNİN EĞİTİM PROGRAMI İÇİNDEKİ YERİ

Araş. Gör. Cem BABADOĞAN*

I. GİRİŞ

Günümüzün uygar toplumları, toplumsal yaşamlarını sürdürebilmek için çeşitli kurumlar oluşturmuşlardır. Okullar da eğitimin kurumsallaştırılması için kurulmuşlardır. Bu yönüyle okullar, bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan toplumsal kurumlar kategorisi içinde yer alır.

Eğitim insanın yaşam boyu içinde bulunduğu bir süreçtir. Bireyler, eğitimin gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuş okullarda sadece belirli zamanlarını geçirmektedirler. Onların okullarda geçirdikleri bu planlı ve programlı döneme örgün eğitim adı verilmektedir. Günlük yaşamdaki eğitim-okul griftliği, genelde eğitim denilince okul kavramını da birlikte getirir. Buna karşın eğitim okulla sınırlanmamayacak kadar geniş bir süreçtir. Örgün eğitim dışında kalan süreç ise yaygın eğitim bünyesinde değerlendirilmektedir.

Bireylerin eğitiminde okulların yanı sıra aile de önemli rol oynar. Eğitim, bireyin tüm yaşamı boyunca sürdüğüne ve yaşam boyu edindiği deneyimlerin tümünü kapsadığına göre, aile ve okul arasında tutarlı bir işbirliğinin bulunması önem kazanır. Çocuğun aile içinde geçirdiği yaşantılar sonucu elde ettiği bilgi, beceri ve tutumlar onun okul başarısını etkiler.

Birey, bir günün yaklaşık altı saatini okulda geçirmektedir. İkili ve üçlü öğretim yapan okullarda bu süre ortalama iki veya üç saate inmektedir. Kalan sürede, birey, toplumsal ve doğal çevresiyle etkileşim halindedir. Eğitim birey için okula gelmeden önce başladığına göre, ideal olan okul içi ve dışındaki eğitimin birbirleriyle tutarlı olması ve birbirlerini tamamlamasıdır. Bunun için okul ve yaşam arasında bir kaynaşma gerekir ve yetişkinlerin okul içi eğitimden haberdar olmaları önem taşır (Varış, 1987: 6).

* Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Program Geliştirme Anabilimdalı.

Öğrenci-okul-aile arasında varolan etkileşimin öğrenme yönünden önemli bir ilişki olduğu söylenebilir. Öğrencinin gerek okul içinde gerekse aile çevresindeki tüm öğrenim yaşantılarının bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğrencinin okul içi ve dışındaki deneyimleri arasında ilişki kurduğu takdirde, öğretmen, öğrencilere en iyi şekilde yardım etmiş olur. Bu yönüyle bireyin okulda ve okul dışındaki tüm öğrenim yaşantıları eğitim programı içinde değerlendirilebilir. Eğitim programı kapsamlı, çok boyutlu ve operasyonel bir kavramdır. Öğretim etkinlikleri eğitim programının sadece bir boyutudur. Dolayısı ile okulun tek işlevi de bilgi vermek değildir. Oysa programda, öğrenciler için seçilmiş bulunan öğrenim içeriğini genişletmek, desteklemek ve onlara yaşam deneyimi kazandırmak da gerekmektedir. Bu gibi deneyimler ister ders içinde ya da dışında verilsin, eğitim programı kapsamına girmektedir (Varış, 1988: 20).

Bir eğitim programının temel işlevi; devletin eğitim politikası ile uygulamaları arasında bağlayıcı nitelikte bir köprü kurmaktır. Ders dışı etkinlikler de eğitim programının destekleyici bir boyutu olduğuna göre; bu tür etkinliklerde kuram ve uygulama dengesinin kurulması önem taşımaktadır. Diğer açıdan bir eğitim programı; eğitim kurumlarının bireyler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinlikleri kapsar. Bu açıdan ders dışı etkinlikleri, program dışı görmekten çok programı tamamlayan etkinlikler olarak değerlendirmek gereklidir.

Öğrencinin ders dışındaki etkinliklerinden biri de ev ödevleridir. Bunlar öğrencilere öğretmenler tarafından öğrenimi desteklemek amacıyla ve evde yapılmak üzere verilen ödevlerdir. Eğitim programının ayrılmaz bir parçası olan ev ödevlerinin yararlılığı da yine öğretmen, öğrenci ve aile arasında bulunan işbirliğinin etkinliğine dayanmaktadır (Walberg, 1985: 79).

1. Ev Ödevlerinin İşlevleri

Ev ödevleri etkili ve düzenli biçimde öğrenciye verildiği takdirde öğrenme öğretme süreci içerisinde ele alınır ve bu bağlamda değerlendirilir. Ancak ev ödevlerinin, öğrenme-öğretme süreci içerisinde işlevsel bir yapıya kavuşabilmesi için taşınması gereken özellikler aşağıda özetlenmiştir (Oke ve Brown, 1982: 120-121):

a. Sınıfta öğrenilenleri pekiştirmek üzere öğretimi izleyen etkinlikler zinciri olarak hizmet vermek; bir ders süresi genellikle öğrencilerin

uygulama yapmalarına olanak vermeyecek kadar kısadır ve ödevler bu gibi durumlarda önceden öğrenilen bilgi ve becerilerin pekiştirilmesi için uygun bir ortam sağlar.

b. Öğrencilerin bir sonraki derse hazırlanmalarını sağlamak; öğretmen tarafından verilen ödevler, öğrencilere bir sonrakine dersle ilgili temel bilgileri verecek şekilde düzenlenebilir.

c. Öğrencileri kendi başlarına bağımsız olarak çalışmaya yönlendirmek; bireysel olarak yapılan ödevler kişiyi kendisiyle başbaşa bırakır, yeteneklerinin gelişmesine, bağımsızlık duygusuna alışmasına ve sorumluluk duygusu geliştirmesine olanak tanır.

d. Olumlu yöndeki çalışma alışkanlıklarını geliştirerek öğrencilere üst düzeyde yapacağı ek çalışmalara karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlamak; öğrenciyi uyaran, araştırma süreçlerine katılmasını sağlayan ve tartışma ortamı yaratan ev ödevleri, ayrıca onların sınıf içi ve dışındaki öğrenme etkinliklerine karşı istenilen tutumların yaratılmasına ve geliştirilmesine ışık tutarlar.

e. Öğrencilerin üst düzeydeki bilişsel süreçlerinin gelişmesine olanak sağlamak; günümüzdeki eğitim sistemleri basmakalıp ve düşünmesini bilmeyen bireyler yetiştirdiğinden dolayı eleştirilmektedir. Ev ödevleri öğretmenlere, öğrencilerin akılcı, yaratıcı ve eleştirel düşüncelerini geliştirecek olağanüstü bir olanak yaratır.

Öğretmenler tarafından evde yapılmak üzere öğrencilere verilen ödevler okul ve sınıf atmosferiyle yakından ilişkili olmalıdır. Bir eğitim programının ders dışı etkinlikleri içinde yer alan ev ödevlerinin tamamlanması için belirlenen sürenin, programın başarılı olmasına etki ettiği görülmüştür. Ayrıca bir öğretim tekniği olarak ev ödevlerinin, çalışmaya ayrılan süreyi uzattığı ve ödevde harcanan zamanın da öğrenmede önemli olduğu belirlenmiştir (Walberg, 1985: 78).

Bununla birlikte eğitimcilerin, ev ödevi verirken gözönüne almaları gereken noktalar ise şu şekilde özetlenebilir (Demirel, 1989: 7):

Ev ödevleri ilginç, uyarıcı, yaratıcılığı geliştirici ve öğrencinin bireysel farklılıklarını göz önüne alıcı nitelikte olmalıdır. Öğrencilere ödevlerini yapabilmeleri için gerekli zaman verilmeli ve değerlendirilmesi yapılarak öğrencilere geribildirim sağlanmalıdır.

Ev ödevleri öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin kurulmasında yardımcı olan bir tekniktir. Öğretmen yönünden bakıldığında ödevler

bir öğretim tekniği olarak yorumlanırken, öğrenci açısından da bir öğrenim tekniği olarak algılanmaktadır. Ödevler her iki kaynak açısından birarada değerlendirilmek istendiğinde öğretme-öğrenme süreçleri içinde yer alan etkinliklerden biri olarak düşünülebilir. Nitekim öğretmen öğrenci etkileşimi, kullanılan öğretim yöntemleri, yararlanılan değişik eğitim araç ve gereçleri ve toplumsal etkinlikler gibi tüm değişkenler öğretme-öğrenme süreci içinde ele alınmaktadır. Öğretme-öğrenme süreciyle ilgili tüm bu etkinlikler ise; öğretim programı tarafından kapsanır. Bilindiği üzere öğretim programı, eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bir kesim olup genellikle belli bilgi ve beceri kategorilerinden oluşan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır.

Ödevler, uygulamada genelden özele doğru iç içe bir görünüm arzeden eğitim, öğretim ve ders programlarında değişik boyutlarıyla ele alınabilir. Eğitim programı açısından bakıldığında daha çok öğrencinin bağımsız düşünebilmesi, sorumluluk ve kendine güven geliştirmesi söz konusu iken, öğretim ve ders programı yönünden ele alındığında öğrencinin düzenli bir çalışma alışkanlığı kazanması ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlaması ön plandadır. Öğretim programı içinde yer alan ders programı, dersle ilgili olan eğitim etkinliklerinin sistematik bir biçimde düzenlenmesini içerir. Bu yönüyle ele alındığında ev ödevleri her tür program için vazgeçilmez bir öğedir.

Ev ödevleri, hangi program türünde alınrsa alınsın, biçimlendirmeye dönük değerlendirme kategorisine girer. Bunun temel işlevi, öğretim sürdürülürken her bir üniteadaki öğrenme eksikliklerini ve güçlüklerini belirlemek ve de bunların giderilmesi için her öğrenciye ayrı ayrı önerilerde bulunmaktır. Ev ödevleri aslında öğrencinin performansını değerlendirme etkinliklerinden biridir. Öğrenmeye olan katkısı yönünden ele alındığında ev ödevleri, genellikle otodidaktik ortamlar oluşturmayı amaçlar.

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde son yıllarda yapılan araştırmalar, notla değerlendirildiği ve sözel olarak eleştirildiği zaman ev ödevlerinden, öğrenilenlerin kalıcılığı yönünde, üst düzeyde bir başarı elde edildiğini kanıtlamaktadır (Walberg, Paschal ve Weinstein, 1985: 76).

Öğrencilerin öğrenme etkinliklerini izlemek amacıyla Walberg (1984), ev ödevlerinin ilk ve orta okul öğrencilerinin derslere karşı geliştirdikleri tutumlar ve akademik başarıları üzerindeki etkileri araştıran

yaklaşık 3 000 deneysel çalışmanın sonuçlarını biraraya getirerek incelemiştir. Öğretmen tarafından verilen fakat kontrol edilmeyen ve geri bildirim verilmeyen ev ödevlerini yapan grup, hiç ödev verilmeyen gruba göre daha etkin öğrenme sağlanmıştır. Verilme sıklığına göre ev ödevi türleri karşılaştırıldığında, günlük olarak verilen ödevlerin, ara sıra verilen ödevlere oranla öğrenmede daha yüksek oranda kalıcılık sağladığını göstermektedir. Bilgi kategorilerine göre incelendiğinde, okuma ve sosyal bilimler ile ilgili derslerde, diğer derslere oranla, ev ödevlerinin daha verimli bir öğrenme ortamı oluşturduğunu kanıtlamıştır.

Amerikan okullarında verimliliği arttırmak için yapılan bir araştırmada (Walberg, 1984: 24); ev çevresi, sınıf içi toplumsal grup, okul dışı akran grubu, okul dışı zaman gibi öğelerin oluşturduğu çevre etkenleri üzerinde durulmuştur. Buna göre belirli bir not verilerek değerlendirilen ev ödevleri (graded homework) nin etkisi .79*, notla değerlendirilmeyen ev ödevlerinin (assigned homework) etkisi .28*, sınıftaki psikolojik durumun etkisi .60* ve aile ögesinin etki düzeyi ise .50* olarak bulunmuştur. Walberg bu araştırmaların sonuçları üzerinde aşağıdaki sentezi oluşturmuştur:

Eğitimde Verimlilik Kuramı'na uygun olarak okul-aile programlarına önem verilirse ve öğrencilerin televizyon karşısında geçirdikleri zamanı, ev ödevlerini yapmaya kaydirmaları sağlanırsa, öğrenci başarılarında yükselme olabilecektir.

Günümüz öğretmenin, öğretim programının gerektirdiği bütün bilgileri ders saatleri içinde öğretmesi olanaksızdır. Ev ödevleri program içeriğinin daha iyi bir şekilde öğrenilmesine olanak veren bir tekniktir. "Ev Ödevlerinin Öğrenme Üzerindeki Baskın Etkileri"ni araştıran bir çalışmada (Walberg, Paschal ve Weinstein, 1985: 78), ev ödevleri konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nde 1900-1985 yılları arasında doğrudan ilgili olarak yaklaşık 400 makale yazıldığı belirtilmektedir. Bu araştırmalarda ele alınan temel konu, ev ödevlerinin yararlı olup olmadığı üzerinde odaklanmaktadır. Yüzyılın değişmesiyle birlikte eğitimciler ve aileler ev ödevi konusunda sürekli bir kararsızlık içinde kalmışlar ve kendi görüş ve değerlerine göre bu tekniği yararlı ve yararsız olarak yorumlamışlardır. Nitekim başka bir araştırmada da, uygar toplumların büyük bir bölümünde öğretmenler, veliler ve okul yöneticileri arasında oluşan anlaşmazlık ve de çekişmelerin en önemli olanlardan biri

* Standart Sapma Değerleri

olarak ev ödevleri gösterilmiştir (Hedges, 1971: 479). Bu ülkede, özellikle, 1910 larda yer alan makaleler öğrencinin özgür olduğunu, ödevlerin denetlenmemesini ve öğrenciye evde yapılmak üzere ödev verilmemesini, ödevlerin okulda yapılmasını vurgularken, 1950'li yıllarda, özellikle Sputnik olayının etkisiyle, bu görüşlerden büyük oranda vazgeçilmiş ve ev ödevlerinin öğrenme-öğretme sürecinde kullanımı yaygınlaşmıştır.

2. Ev Ödevlerinin Etkili Öğrenme Üzerindeki Rolü

Öğrenme, anlık bir etkinlik olmayıp zaman içinde yavaş yavaş oluşur. Bilişsel sürece dayalı olarak geliştirilen öğrenme modelinde bellek, temel bir yer tutar. Özellikle öğretmen tarafından sunulan bilgi kategorileri, öğrencinin önce kısa süreli belleğinde toplanır. Kısa süreli bellek, gelen yeni bir bilgiyi 20-30 saniye gibi belirli bir süre canlı tutar. Eğer kısa süreli bellekteki bilgi anlamlandırılırsa, uzun süreli bellekteki depoya iletilir. Ancak kısa süreli bellek, sınırlı bir bilgi için geçici bir depodur. Buraya gelen bilgi kullanılmaz ve tekrarlanmaz ise unutulur. Bu nedenle uzun süreli bellekte edilgen duruma geçirilen bilgi önce kodlanarak depolanır ve gerektiğinde tekrar geri getirilir (Fidan, 1986: 72).

Gerek öğrenilenlerin kalıcılığını gerekse öğrencinin düzenli bir çalışma alışkanlığını geliştirmesini sağlamada değişik öğrenim stratejileri geliştirilmiştir. Özetleme, not alma, tekrarlama, dikkat toplama, izleme ve ödev verme bu stratejilerin bazılarıdır. Ev ödevleri öğrencilerin sorumluluk alabilmeleri, amaçlanan bir konuda araştırma, inceleme ve sonuç çıkarma alışkanlıklarını geliştirebilmeleri (Demir, 1985: 21) için verilebildiği gibi ayrıca bağımsızlık kazanma, kendine karşı güven geliştirme, okul yaşantılarını zenginleştirme ve okulda öğrenilenlerin kalıcılığını artırma amacıyla da kullanılabilir.

Bağ kuramcılarının göre öğrenmenin oluşabilmesi, pekiştirmenin yapılmasına bağlıdır. Eğer öğrenilen içerik üzerinde alıştırmaya yapılmayacak olursa öğrenilen konular kısa zamanda unutulabilmektedir. Alıştırma yaptırma, eskiden beri bilinen ve üzerinde en çok durulan bir öğrenme koşulu ve ilkesidir. 1885 yılında bilinen ilk araştırmayı yapan Ebbinghaus da öğrenilmiş bilgilerin tekrarlanmadığı ya da kullanılmadığı takdirde, öğrenilen materyalin büyük bir bölümünün, özellikle öğrenmenin hemen arkasından, unutulduğunu ortaya çıkarmıştır (Baymur, 1985: 184). Nitekim Hilgard da öğrenmeyi kategorik bir biçimde açıklarken sürekli hatırlanması gereken bilgilerin periyodik olarak tekrarlanmasının, özellikle, becerilerin öğretiminde alıştırmalara yer verilmesinin önemine işaret etmektedir (Hilgard, 1956; 486-488).

Öğrenmenin etkinliği için gerekli olan koşulları vurgulayan bu ifadeler, temelde öğretmen ve öğrenci arasında varolan öğrenme-öğretme sürecini verimli duruma getirmeyi amaçlamaktadır. Okul içi yaşantıları temel alan bu ilkeler okul dışı etkenlere bağlı olarak da genellenebilir. Bu kuramsal temelden hareketle, bireyin değişik alanlarda edindiği bilgi, beceri ve tutumları sürekli biçimde tekrarlayarak günlük yaşamda olağan davranışlar durumuna getirmesi gerekmektedir. İşte ev ödevleri bu olağan davranış kalıplarının geliştirilmesinde kullanılan tekniklerden biridir.

3. Ev Ödevlerinin Eğitim Sistemimiz İçindeki Görünümü

Türk milletinin bütün bireylerini Atatürk ilke ve inkılaplarına ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk ulusunun: ulusal, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini davranışa yansıtmış; ailesini, ulusunu, vatanını ve devletini seven ve sürekli yüceltmeye çalışan *iyi bir vatandaş*; özgür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı *iyi bir insan* ve ürettiği mal ve hizmetlerle hem kendisinin hem de toplumun refah ve mutluluğuna katkıda bulunan *iyi bir meslek adamı* olarak yetiştirmek milli eğitimimizin genel amacıdır.

Bu amacı gerçekleştirmede en önemli unsurlardan biri de öğretmendir. Öğretmenin bunu sağlamak için ders işleme, yazılı ve sözlü sınavlar yapma, gezi ve gözlemlerde bulunma gibi planlayıp uyguladığı eğitim ve öğretim tekniklerinden biri de ev ödevleridir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de ev ödevleri tartışma gündemindeki yerini sürekli olarak korumuştur. Böyle bir konunun sürekli şekilde tartışma ortamında bulunması bir yerde önemsendiğinin göstergesidir ve bu etkinliği geliştirme yönünden önemli bir çabadır. Buna karşın süregelen tartışmalar ev ödevlerinin gerekli olup olmadığı konusundaki global görüşlerin ortaya konmasından öteye gidememiştir.

Önceki bölümlerde sözedildiği gibi ev ödevleri genelde bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek üzere verilmektedir. Buna, sadece bilgi kategorilerinin öğretimi çerçevesinde yaklaşmak ev ödevlerini kısır bir sınırlamaya götürmektedir.

“Ev ödevleri kaldırıldı” veya “Artık eve ödev verilmeyecek” gibi kitle iletişim araçlarında yer alan haberler, Bakanlığın bu konuya tam bir çözüm getirememesi ile birleşince kamuoyunda değişik spekülasyonların oluşmasına neden olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının konu ile

ilgili belgeleri incelendiğinde hemen hemen her öğretim döneminde, ev ödevleriyle ilgili olarak en az iki tane genelge yayınlandığı görülmüştür. Fakat sözkonusu genelgeler incelendiğinde ödev konusundaki kavram kargaşasının giderilemediği, köklü çözümler yerine kısa vadeli ve yüzeysel çözümlenmelere gidildiği görülmektedir.

Ev ödevlerinin sürekli olarak böylesine bir tartışma ve kısır döngü ortamında bırakılması, onun önem ve değerini olumsuz yönde etkileyebilir. Önemli olan ev ödevlerinin program içindeki ağırlığının ne kadar olacağı, değerlendirme sürecine nasıl sokulacağı, öğrencilerin ödevlerinin veliler tarafından yapılmasının ne şekilde engellenebileceği ve öğrencinin ders dışı etkinliklerinin ne şekilde arttırılabileceğidir. Sonuçta ev ödevleri de öğretim ve ders programlarının geliştirilmesinde kullanılacak öğretim stratejilerinden biridir. Öncelikle bu stratejinin ne düzeydeki öğrenciye, hangi koşullar altında, ne tür konularda, ne tip gereksinimleri karşılama, hangi yöntemlerle, ne ağırlıkta ve hangi değerlendirme ölçütleriyle verileceğinin belirlenmesi gereklidir.

Yapılan bir araştırma, ev ödevlerinden alınan notların, dönem sonunda öğrencinin not ortalamasına katılması konusunda öğretmenlerin farklı uygulamalar içinde olduğunu göstermektedir (Koç, 1981: 114). Öğrencilerin derslerdeki akademik başarılarının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere, ödev notlarının 1937 yılından başlayarak her yönetmelikte yer aldığı görülmektedir. Ancak, yönetmeliklerde kanaat notunun saptanmasında, ödev notlarına nasıl bir ağırlık verileceği yönünde, açık bir ifadeye yer verilmeyişi öğretmenlerin farklı uygulamalarına yol açmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı 1989-1990 öğretim yılında bu sorunu aydınlatmak ve geçerli bir takım öneriler getirmek üzere eğitim ilgilileriyle değişik illerde toplantılar yapmış, bu toplantılardan elde edilen veriler, Bakanlığa değişik yollar ile ulaşan yazılı belge ve bilgilerle de birleştirildiğinde bu konudaki sorunlar belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen sorunlar ve bunlar için geliştirilen öneriler Talim Terbiye Kurulu tarafından bir yönetmelik şeklinde okullara iletilmiştir. 9 Kasım 1989 tarih ve 310.1/5743 nolu genelge ile okullara duyurulan bu yönetmeliğe göre:

İlkokullarda

1. Özellikle ilk üç sınıfta, öğrencileri okuldan soğutacak düzeyde yoğun ödev verildiği,

2. Aşırı tekrara ve acele yazmaya dayalı olarak yapılan ödevlerle öğrencilerin yazılarının bozulduğu,

3. Yapılması çok zaman alan ödevler verilmesinden dolayı, oyun zamanındaki çocukların gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiştir.

Orta Dereceli Okullarda

1. Ödevlerin yapılması için öğrencilere verilen sürenin araştırma yapılması için yeterli olmadığı,

2. Her dersten her iki dönemde de iki ödev yaptırılmasının, öğrenciye yeterli boş zaman bırakmadığı,

3. Her öğrenciye aynı konuda ödev verilmesinden dolayı velilere ödev yaptırılmasını ve kopyeciliği arttırdığı,

4. Bu tip etkinliklerin ödevin tanım ve amaçlarına uymadığı vurgulanmıştır.

Sözkonusu edilen son ödev yönetmeliğine göre öğretmenlerin ev ödevlerini değerlendirirken göz önünde bulundurması gereken ilkeler şu şekilde sıralanmıştır:

1. İlkokullardaki eğitici çalışmalar, mevcut ilkokul yönetmeliği ve programına göre hazırlanmış bulunan ilkokul öğrenci karnesinin davranış gelişimi bölümünde değerlendirilmeli

2. İlkokulun ilk üç sınıfında ödev verilmemeli

3. İlkokulun son iki sınıfında kaynak bulma ve inceleme yöntemlerini öğreten ödevler verilmeli

4. İlkokullarda hazırlık çalışmaları süre yetmediği durumlarda eve verilmeli

5. Ortaöğretimde öğrencilerin yaptığı ödevler notla değerlendirildiği kadar duyuşsal yönden de değerlendirilmeli

6. Öğrenciye her ders yılında kendi belirleyeceği bir alanda tek ödev verilmeli burada bilgisini derinleştirmekten çok araştırma tekniklerini kullanma bilgi, beceri ve tutumunu geliştirme amaçlanmalı

7. Öğretmen bilgi vermektten çok yol göstermeli ve öğrencinin ödevden aldığı notu karnesinde doğrudan ortalamaya katmalı

Getirilen bu ilkeler uzun vadede birer çözüm olarak görülmektedir. Ülkemizde verilen ev ödevleri, Milli eğitimin genel amaçları içerisinde tam olarak verilmemesine karşın ders dışı etkinlikleri içerisinde ev ödevleri; “öğrencilerde alıştırma ve gözlem yapma, geniş ve esnek bir görüş kazandırma, araştırma istek ve becerisinin gelişmesini sağlama, düşünme ve eleştirme güç ve yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan etkinlikler” olarak tanımlanmıştır (MEGSB, 1985: 4).

Bu tanımdan hareketle, sözkonusu yönetmelikte öğrencinin ders dışında yaptığı etkinlikler; hazırlık çalışmaları, kol etkinlikleri, alıştırma çalışmaları ve ev ödevleri olmak üzere dörde ayrılmıştır. Ders dışı etkinliklerin bu şekilde ayrıştırılması, bu konudaki kavram kargaşasını önlemek için ev ödevlerine yönelik olarak getirilen geçici bir çözümdür. Derse hazırlık çalışmaları ve alıştırmalar, gerektiğinde ev ödevinin kapsamı içine girebilir. Aslında bu kavramları eğitim programının ve ev ödevi gibi etkinliklerin dışında değerlendirilemez. Nitekim; ister evde ailesinin yardımı ile birlikte isterse okulda hazırlansın, ödevler öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının ne ölçüde iyi olduğunun bir göstergesidir (Küçükahmet, 1987: 7).

Özellikle bu konuda kapsamlı araştırmalar yapmadan ve uygulamadan geçerli veriler toplamadan bu tip değişikliklere gitmek, program geliştirmenin ilkelerine ters düşmektedir. Deneysel yaklaşımdan kaçınarak, aşırı bireysellik ve kayıtsızlık göstererek ya da geleneksel kalıplar içinde düşünerek bu soruna çözüm yolları aramak boş ve geçerli olmayan çabalardır.

Ev ödevleri uygulamada güncelliğini yitirmeyen bir konudur ve bu sorunun çözümünde tüm faktörlerin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Araştırma süreçlerine gereken önemi göstermeyerek masa başında birtakım öneriler geliştirecek olursak, ev ödevleri konusu; öğretmen-öğrenci-veli-yöneticiler arasında gidip gelen bir tenis topu görünümünden kurtulamayacaktır. Bu nedenle ilgili her kesimden alınacak görüşlerin ortak bir çerçevede değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

4. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma Ankara ili Altındağ ilçesinde bulunan bir ilkokulda* görev yapan öğretmen ve bu okulda okuyan öğrencilerin velilerinin, ev ödevleri konusundaki görüşlerinin belirlenilmesine çalışılmıştır.

* Görüşülen kişilerin isteği üzerine okulun ismi gizli tutulmuştur. Ancak ilkokulun ismi araştırmacıda saklı tutulmaktadır.

Sözkonusu okulda görev yapan öğretmenlerin meslekteki kıdemlerine bakıldığında, 15 yıldan aşağı kıdeme sahip olan öğretmene rastlanmamıştır. Çalışma 21'i öğretmen 24'ü veli toplam 45 kişi üzerinde yapılmıştır. Ayrıca ilkokuldaki beş ayrı sınıfı temsil edebilmesi için öğretmen ve velilerden eşit veya benzer derecede katılım sağlanmıştır. Veri toplama aracı olarak çalışmada görüşmeli anket formu kullanılmıştır. Bu formda öğretmen ve velilere yöneltilen sorular şu şekildedir:

Öğretmen

Veli

1. Sizce ev ödevi nedir?
2. Eve ödev veriyormusunuz? 2. Eve ödev verilmesini istiyormusunuz?
3. Yanıtınız "Evet" ise beklentileriniz nelerdir?
4. Yanıtınız "Hayır" ise nedenleriniz nelerdir?
5. Son yönetmelik ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
6. Ev ödevleri ile ilgili önerileriniz nelerdir?

Bu sorular 12-26 Aralık 1989 tarihleri arasında her iki gruba da tek tek sorulmuş, alınan yanıtlar kağıtlara geçirilmiştir. Çalışmanın güvenliği için her bir öğretmen ve veli ile tek tek görüşülmüştür.

Formlara tek tek numara verildikten sonra bu formlarda yer alan temel kavramların altları çizilmiştir. Daha sonra altı çizilen kavramlar, sorulan soruların altında listelenmiştir. Bu listelemede aynı anlamı taşıyan fakat farklı biçimde dile getirilmiş ifadelerde birleştirmelere gidilmiştir. Bu biçimde listelenen verilerin yorumlanmasında ise; elde edilen bu verilerin araştırmanın giriş bölümündeki açıklamalar ile ilişkisine bakılarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

II. TARTIŞMA

1. Sizce Ev Ödevi Nedir?

Öğretmen ve velilere bu soru tek tek sorulduğunda, genelde benzer yanıtlar alınmıştır. Dolayısı ile bu konudaki öğretmen ve veli görüşlerinde bir tutarlılık görülmektedir.

Öncelikle her iki grup da, bu etkinliğin, “evde yapılmak üzere verilen çalışmalar” olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır. Öğretmen ve veliler buna bağlı olarak alıştırmaları ev ödevleri çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Bu bulgu, konu açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığının ödevle ilgili son yönetmeliğinde alıştırmaya ve ödev çalışmalarını birbirlerinden ayırmıştır (9.11.1989 tarih ve 310.1/5743 nolu yönetmelik). Fakat öğretmen ve velilerin alıştırmaya ve ev ödevleri arasındaki ayrıma karşı çıktıkları ve bu yaklaşımı benimsemedikleri görülmüştür. Onların bu konudaki görüşleri, alıştırmaya ve derse hazırlık çalışmalarının ev ödevlerinden soyutlanamayacağı yönündedir. Nitekim, bu konudaki araştırmaların sentezinin yapıldığı bir çalışmada, sözü edilen bu etkinliklerin ödev çatısı altında toplandığı belirtilmiştir (Wallerg, 1985). Çünkü ödev kavramı eğitim programı şemsiyesi altında düşünüldüğünde, bu iki antiteyi bütünlük içinde ele almaktadır.

“Öğrencinin bağımsız olarak çalışmasını sağlama” görüşü de her iki grubun üyeleri tarafından ev ödevleri içinde yer alan temel etkinlik olarak değerlendirilmiştir. İlkokullardaki sınıfların kalabalık olması, öğrencilerin sınıfta bağımsız olarak çalışmaya olanak vermediğinden bu tür etkinliklerin evde tamamlanması yoluna gidilmektedir. Bu gerçekçi bir değerlendirmedir. Çünkü ev ortamı da okulun bir devamı niteliğindedir ve verilen ödevler ev ortamıyla okul ortamını bütünlüştirmektedir.

Bununla birlikte ev ödevleri, “öğretmenlerin öğretim programlarının gereklerini tamamlayabilmesi” veya “öğretmen tarafından okulda öğrenciye verilmesi olanaklı olmayan içeriğin evde öğrenilmesini sağlayan etkinlikler” olarak değerlendirilmiştir. Yönetmeliklerde bu nedene dayalı bir açıklama getirilmezken, öğretmen ve veliler bu konuda ortak bir görüş geliştirmişlerdir. Programı yetiştirme kaygısına bağlı olarak eve ödev verilmesi, ilkokul programındaki içeriğin verilmesi için gerekli olan süre ile tutarlı olmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bunun temel nedeni ise; programların sistematik olarak geliştirilmediği ve düzenlenemediğidir. Her yeni içerik programlara bir yama şeklinde eklendiği sürece, programı verilen süre içinde tamamlama düşüncesiyle eve ödev verme etkinliği devam edecektir. Bu amaca hizmet etmek üzere verilen tüm etkinlikler ödevleri amacından saptırmaktadır. Aslında temel sorun da bu noktadan ortaya çıkmaktadır. Önemli olan ödevin verilip verilmesi olayı değil, ödevin hangi konularda niçin ve nasıl verileceğidir. Ödevler; toplumsal etkinlikler, bilgi kategorileri ve sportif uğraşlar gibi eğitim programlarının öğeleridir ve bu öğeler programın

ayrılmaz parçalarıdır. Bundan dolayı ev ödevleri, eğitim programından soyutlanamaz. Bu konuda, araştırma bulgularından yararlanmadan, ilgili tüm kişilerin görüşlerini almadan ve sorunu bir bütün içinde düşünmeden çeşitli düzenlemelere gitmek yapay olarak oluşturulmuş ev ödevleri sorununu da ortadan kaldıramayacaktır.

Öğretmen ve velilerin üzerinde birleştikleri bu konuların dışında ayrı ayrı değindikleri konular da vardır. Örneğin; öğretmenler, ev ödevlerini sadece evde yapılan etkinlikler olarak değerlendirmeyip sınıf dışında yapılan etkinliklerin tümü olarak görmüşlerdir. “Çevre incelemeleri yapma, değişik işlevleri olan kurumları ziyaret etme” gibi etkinlikler bunlar içinde sayılabilir. Bu yönüyle ödevler okul ve ev dışındaki değişik çevrelerde yapılarak bir etkinlik olarak görülmüştür. Bu da eğitim programının sadece ev ve okulla sınırlı olmadığı görüşünü destekler niteliktedir.

Bunun dışında bazı öğretmenler “evdeki kaynakları inceleme”, “ders hazırlık çalışmaları yapma” gibi etkinlikleri de ev ödevi içinde göstermişlerdir. Bu bulgu da öğretmenlerin son ödev yönetmeliğinde ev ödevlerinin araştırma, ders hazırlık çalışmaları ve kol etkinliklerinden ayrı olarak düşünülmesi fikrine katılmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu da bize değişik kelime oyunlarının yapılmasının ev ödevlerinin ancak biçimini değiştirebileceğini fakat içeriğinde bir değişikliğin olamayacağını göstermektedir. Çünkü ev ödevleri “öğrenilenlerin pekiştirilmesini sağlayan her türlü etkinliği” kapsamaktadır.

Veliler ise öğretmenlerin öğretim programlarına dayalı görüşlerinden daha alt düzeyde olmasına karşın yine de ilgi çekici görüşler dile getirmişlerdir. Özellikle “kütüphanelere giderek o ortamları tanıma”, “hikaye ve gazete okumayı destekleme” ve “matematik problemlerini çözmeye” gibi daha özel nitelikli etkinlikler, veliler tarafından ev ödevleri bünyesinde düşünülmüştür.

2. Eve Ödev Verilmesini İstiyormusunuz/Veriyormusunuz?

Öğretmen ve velilerle yapılan görüşmeler sonucunda yaklaşık yarısından çoğu eve ödev verilmesinin gerekliliğini belirtmişlerdir.

Bu konuda öğretmenlerin 13’ü “Evet” derken, 7’si ise “Hayır” yanıtını vermiş, bir öğretmen de “kararsız” kalmıştır. Velilerin 12’si eve ödev verilmesini isterlerken 9’u da eve ödev verilmesine karşı çıkmışlardır. Görüşme sonucu 3 velinin ise “kararsız” kaldığı görülmüştür. Tek tek incelendiğinde eve ödev verilmesi yönündeki görüşlerin her iki

grupta da yoğunluk gösterdiği anlaşılırken, öğretmenlerin velilere oranla daha çok ödev verme düşüncesinde olduğu sezilmektedir. Bunların nedenleri ise daha sonraki sorularda derinlemesine tartışılacaktır.

3. Eve Ödev Verilmesindeki Beklentileriniz Nelerdir?

Ev ödevlerinin verilmesi yönünde görüş bildiren öğretmen ve velilerin genelde aynı tür beklentiler içinde olduğu görülmektedir. Bu tip etkinliklerin, özellikle “çalışmaya ayrılan süreyi arttırması”nı sağlaması istenmektedir. Bu şekilde öğrenciler okul dışında da öğrenebileceklerdir. Tekli öğretim yapan ilkokullarda yaklaşık altı, ikili öğretim yapan ilkokullar da ise yaklaşık dört saatin okulda, geçirildiği düşünülürse bunun önemi ortaya çıkmaktadır.

Eve verilen ödevler sadece çalışmaya ayrılan süreyi arttırmakla kalmayıp öğrencilerde “görev ve sorumluluk anlayışının kazandırması geliştirmesine” de olanak sağlamalıdır. Bu ortak görüş de ev ödevlerinin sadece belli bilgi kategorilerinin öğrenilmesi demek olmadığını, bunun yanında öğrencinin topluma uyum sağlamasını, görev ve sorumluluk duygusu geliştirdiği yönündeki etkinlikleri de kapsadığını göstermektedir.

Ayrıca “okuma, yazma ve konuşma becerisinin geliştirilmesi” ve “öğrenilenlerin kalıcılığını sağlama yönünde pekiştirilmesi” her iki grup tarafından ev ödevlerinin temel işlevi olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle ev ödevleri, öğrenilenlerin tümünün pekiştirilmesi yönünden iyi bir yöntem olarak da görülebilir.

Eğitim programı sadece öğretmen ve öğrenciler arasında oluşan bir etkileşimi ifade etmez. Bu sürece veli, yönetici gibi tüm ilgililerin katılımı sözkonusudur. Bu konuda öğretmen ve velilerin ortak bir görüş birliği içinde olduğu görülmüştür. En azından “velilerin eğitim sürecine katılmasına olanak vermesi” ve “öğrenci-öğretmen-veli ilişkisini geliştirmesi” ev ödevlerinin verilmesinde gerçekleştirilmesi arzulanan bir beklenti olarak algılanmıştır. Öğretmen tarafından öğrenciye verilen ödevler velinin hem öğretmen hem de öğrenci hakkında da görüş geliştirmesine neden olacak ve velilerin de ev ödevlerine verdikleri tepkiler öğretmenler için bir geribildirim aracı olacaktır.

Bu yöndeki ortak görüşlere bağlı olarak ev ödevini yapan öğrencinin “evdeki kaynak kitapları incelemesi” ve “çevredeki kaynaklardan yararlanma yoluna gitmesi” de aynı kişiler tarafından ortak bir beklenti

olarak dile getirilmiştir. Bu yönüyle ev ödevleri iyi uygulandığında öğrencileri araştırmaya sevk edebilir.

Öğretmen ve veliler “öğrencinin okul içi ve okul dışı etkinliğini karşılaştırma” ile “derslerdeki başarının izlenerek yorumlanmasının sağlanması” konusunda aynı fikirdedirler. Ödevlerde sözkonusu olan geribildirim süreci hem öğretmen-veli-öğrenci üçlüsü arasındaki etkileşimi güçlendirmekte hem de öğretmen ve velilerin öğrencinin başarı durumunu rahatlıkla izleyebilmesini sağlamaktadır. Eve verilen ödevler öğretmen tarafından değerlendirildiğinde öğrencilerin öğrenmeye daha çok güdülendiği söylenebilir. Nitekim bu konuda yapılan araştırmalarda da notla değerlendirilen ev ödevlerinin, notla değerlendirilmeyenlere oranla daha etkili bir öğretim sağladığını görmekteyiz (Walberg, 1984: 24). Aynı şekilde velilerin de eğitim sürecine katılması yönünde bu etkinliklerin önemli bir yeri vardır. Dolayısı ile böyle bir tutum da öğrencinin başarılı bir çizgide tutarlı bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır.

Özellikle ilkokul öğretmenleri ve veliler, öğrencilerin yabancı dille öğretim yapan “okulların sınavlarını kazanmaya yardım etmesi” yönünde ev ödevlerinden katkı beklediklerini ifade etmişlerdir. Bu yönüyle ev ödevlerinin öğrencileri yarışma ortamına hazırlamada öğrencilere ek bir kaynak olduğu söylenebilir.

Bu ortak görüşlerin dışında öğretmen ve velilerce farklı şekilde dile getirilen görüşler de vardır. Bunlar ise şu şekilde ifade edilebilir:

Öğretmenlerin ev ödevlerinden en önemli beklentisi; “öğrencilerin bireysel ve planlı çalışma alışkanlığını kazanmalarını” sağlamasıdır. Eğer öğrencilere böyle bir alışkanlık kazandırılırsa, öğrenci okul içinde ve dışında, yaşam boyu sürecek planlı çalışma alışkanlığını kazanacaktır. Zira, öğretmenler, öğrencinin bu alışkanlığı ilkokul yılları boyunca kazanacağını bilmektedirler. Örneğin “okuma ve yazma sevgisi” de ancak bu dönemde kazandırılabilir. Milli eğitim sistemimizde ilkokul öğretmenleri sınıf öğretmenleridir ve branş öğretmenlerinden farklı olarak, öğrencileri beş yıl boyunca izleyen, onlara yol gösteren, öğrencilere anne/baba duyarlılığı ile yaklaşan kişilerdir.

Ayrıca öğretmenler, “çocuğun yaratıcılık gücünün geliştirilmesi” yönünde ev ödevlerinin önemli bir role sahip olduğunu belirtmişlerdir. Gerçekten de bu yolla öğrenci yeni bilgiler keşfedebilmekte, bu da onun öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle ödevler yoluyla çocuğun yaratıcı özelliklerini geliştirici ödevler verilmelidir.

Öğretmenlerin çok az bir bölümü ise; ev ödevlerinin “ders yüklerini hafiflettiğini” ileri sürmüşlerdir. Böyle bir yaklaşım bu öğretmenlerin, öğretmenliğe ilişkin davranışlarını değiştirmeleri, diğer bir yönüyle eğitilmeleri gereğini ortaya koymaktadır.

Veliler ise öğretmenlerden farklı olarak ev ödevlerinin “çocuğun okula karşı duyduğu sevgisini ve ilgisini arttırmasını” istemişlerdir. Bu nedenle verilecek ödevlerde “okul sevgisini arttırıcı etkinliklere” önem verilmelidir. Bu, belki de okula karşı geliştirebilecek bir nefret ve bıkkınlık duygusunu engelleyebilir. Çünkü ev ödevleri bir ceza veya ödül aracı değildir. Sadece eğitim programının bütünlüğü içinde yer alan yapısal ve tamamlayıcı bir boyuttur ve bu boyut öğrencinin ev ile okul arasında kuracağı etkileşimi yönlendirmektedir.

4. Eve Ödev Verilmemesinin Nedenleri Nelerdir?

Öğretmen ve velilerin eve ödev verilmesi konusundaki olumsuz düşüncelerin temelinde, bu etkinliğin “yönetmeliklerle yasaklanmış olması” yatmaktadır. Sözkonusu yönetmelik, ilkokulun ilk üç sınıfında ödevi kesinlikle yasaklamasına karşın, dört ve beşinci sınıflarda ise bir saati geçmeyen alıştırmaya ve derse hazırlık çalışmalarına yer verilebileceğini belirtmektedir. Dikkat edilecek olursa ilkokulun hiç bir aşamasında ödev sözcüğü kullanılmamıştır. Sorunun temelinde inildiğinde ev ödevleri konusunda yeterli sayı ve nitelikte araştırma yapılmadığı görülmektedir. Aslında ödev konusunda Bakanlık yetkililerinin gereken önemi vermemesi, eğitim sektöründe çalışan bazı kişilerin de ülkemizdeki ikili öğretim, kalabalık sınıflar gibi olumsuz koşulları değerlendirememesi, bu konuda yanlış bir anlayışın geliştirilmesine yol açmıştır. Aslında eğitim sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin yanlış kullanımı sözkonusu olabilir. Bu durum çocuklar kadar öğretmen ve velileri de bezdirebilir. Örnek vermek gerekirse nükleer enerji zararlıdır diye bu enerjiyi kullanmamak çok anlamsız bir düşünce tipidir. “Eğer bir sorunu çözemsek, bu sorunun en kısa ve kesin çözümü; onu kaldırmaktır” düşüncesi ne yazık ki ev ödevleri konusunda da kendini göstermiştir. Bu konuda verilebilecek en yakın örnek ise yabancı dil derslerinin geçtiğimiz 1988-1989 öğretim yılında isteğe bağımlı duruma getirilmesidir. Ancak daha sonra yapılan hata anlaşılmış ve bunun uygun bir çözüm yolu olmadığı görülmüştür.

Ayrıca ödevlerin kaldırılması ve azaltılmasına yönelik basın ve yayım organlarında yapılan tek yönlü açıklamalara, velilerin bu konudaki görüş açılarının darlığında eklenince, bu konuda olumsuz bir anlayışın

oluşturulması normal bir durum haline gelmiştir. Önemli olan ödevi bilinçsizce desteklemek veya kaldırmaktan öte, bunun öğrenciye nasıl verileceğidir. Bu konuda, yeterli düzeyde araştırma yapılması, işin gerçek yanlarını ortaya çıkartabilecektir. Ev ödevleri, eğitim programının ayrılmaz bir parçasıdır ve soyutlanamaz. Yurt dışındaki literatür de bile bu konu savunulmasına karşın bizde ters yönde uygulamalara gidilmesi oldukça düşündürücüdür.

Öğretmen ve velilerin eve ödev verilmesine karşı çıkmalarının altında yatan bir neden olarak da “çocuğun oyuna ayırdığı süreyi azalttığı” yönündedir. Özellikle ilkokul çocuğu başlangıçta oyun çağındadır ve zamanla bu çağın özelliklerini yitirmektedir. Fakat bu, ödevlerin kaldırılması için gerçek bir neden olarak algılanmamalıdır. Çünkü ödev vermek oyunu engellememeli hatta her ikisi birbirleriyle kaynaşabilmelidir. Buradaki sorunun temelinde ödevin verilme biçimi yatmaktadır. Öğrencinin özelliklerini göz önünde bulundurmayan ve ona ağır bir yük getiren ödevlerin, yüksek bir eğitsel değeri yoktur.

Yine öğretmen ve velilerin ortak olarak dile getirdikleri bir diğer neden de “ev ödevlerinin öğrenciye aşırı bir yük getirdiği” yönündedir. Bunun temel nedeni de yukarıda açıklanan konunun bir uzantısı olmasıdır. Eğer öğretmenler öğrenci düzeyini göz önünde bulundurarak ve bilinçli olarak eve ödev verebilseler, böyle bir sorunun ortaya çıkma olasılığı azalabilecektir.

“Velilerin öğretmenliğe başlaması” ve “aile-çocuk ilişkisinin öğretmen-öğrenci ilişkisine dönüşmesi” nin her iki grup üyeleri tarafından da ortak olarak dile getirilmiştir. Bu sorun da ödevin varlığı veya yokluğu sorunundan öte yine ödevin verilme biçiminden kaynaklanmaktadır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilerin “gelişim özelliklerine dikkat etmeden ödev vermesi”ne velilerin de “bu konudaki bilinç düzeylerinin düşüklüğü”de eklenince velinin rolü değişikliğe uğramaktadır. Bu konuda yapılan etkinlikler ise, öğrenci performansını ölçmekten çok veli performansını ölçme yönüne doğru bir eğilim olduğunu göstermektedir.

Gerçekten de yukarıda sözü edilen konuya bağlı olarak, öğretmen ve veliler “ödevlerin veli veya başkalarına yaptırılması”ndan dolayı kaldırılmasına taraftar olduklarını belirtmişlerdir. Bunun temelinde öğretmen ve velilerin “öğrencileri bilinçli olarak yönlendirememeleri”nin yattığı söylenebilir. Bu konuda yapılan araştırmaların sentezlendiği bir çalışmada (Walberg, 1984) velinin bilinçli destek vermesi halinde, öğrencilerin ödevlerinin daha nitelikli olduğu ve bunun da başarılarını

arttırdığını göstermiştir. Burada önemli olan ödevi öğrencinin adına yapmak değil ona bilinçli şekilde yardım etmek ve onu yönlendirebilmeğdir.

Öğretmen ve veliler tarafından getirilen son ortak neden ise “ödevlerin kontrol edilmediğı” için verilmemesidir. Ödevler öğrenciyi değerlendirebilmek için bir geribildirim aracıdır. Eğer öğrenciyeye herhangi bir geribildirim sağlamayacaksa, eve ödev vermenin bir gereğı yoktur. Fakat burada önemli olan, ev ödevleri sayesinde öğretmen ve veli arasında bir iletişim köprüsü oluşturduğudur. Bu yüzden ödevler her iki kesim tarafından değerlendirilmelidir. Öğretmenlerin değerlendirmesi genellikle not ile olurken, velinin değerlendirmesi ise bir kontrol etme süreci olarak görülebilir.

Öğretmenler, öğrencilere ödev verme tekniklerinde yetersiz kalınmasının, onları “yalan ve tutarsız konuşmaya sürüklediğı” ve kopyeciliğe özendirerek basmakalıp çalışmaya yönlendirdiğı”nden dolayı ev ödevlerinin kaldırılmasını savunmuşlardır. Ayrıca öğretmenlerin bir bölümü de “öğrenmenin okulda oluşacağı” ve eve verilen ödevlerin, öğrencilerin zihinsel dinlenmesine yeterince olanak vermemesi” yüzünden eve ödev verilmemesini istemişlerdir.

Veliler ise öğretmenlere oranla daha dar bir çerçeveden bakarak, nedenlerini dile getirmişlerdir. Onların bu konudaki temel yaklaşımları ise şu şekilde özetlenebilir:

“Öğretmenlerin ödevleri açık ve seçik şekilde vermemesi ve ödevin yapılması için belirlenen sürenin gerekçeci olmayacak kadar yetersiz olması, öğrencinin kendini başarısız hissetmesine ve bu bıkkınlığın da öğrenciyi okuldan soğuttuğuna” dikkati çekmişlerdir.

Ayrıca bir grup veli de öğretmenlerin “matematik ve fen dersleri dışındaki derslerde ödev verilmemesi” gerektiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde düşünenler ödevleri belirli bilgi kategorileriyle sınırlayan kişilerdir. Çok az oranda da olsa bir grup veli ise “ödevlerin kendi ev işlerini ve komşu gezmelerini engellediğini” belirtmişlerdir. Bu yanıtı veren kişilerin hemen hemen hepsinin okuma yazma düzeyi ya çok düşük ya da çok azdır.

Öğretmenlerin ve velilerin ödevlere karşı çıkmalarının temelinde yatan neden; ödevin gerekli olup olmadığı düşüncesinden çok ödevlerin

verilme tekniklerindeki hatalardan kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle, ev ödevleri konusunda sürekli araştırmalar yapıp, her çocuğun yaş düzeyine uygun ödevler verilebilirse ve de konu ile ilgili tüm kişilerin katılımının sağlandığı toplantılar yapılırsa, bu sorunların büyük ölçüde azalmasına neden olacaktır.

5. Öğretmen ve Velilerin Son Yönetmelik ile İlgili Görüşleri

Öğretmen ve velilerin son yönetmelik ile ilgili görüşleri hemen hemen benzerdir. Her iki grup da “yönetmelik konusunda yeterli bir açıklama yapılmadığını” belirtmişlerdir. Gerçekten de son yönetmelik incelendiğinde açık olarak “ödev verilmeyecek” diye kestirilip atılmış fakat ayrıntılı bir açıklamaya gidilmemiştir.

Ayrıca yine öğretmen ve veliler ödevlerin “kaldırılmış olsa bile değişik isimler altında yine verilebildiği” ve bu nedenle “yönetmeliğin, her sınıf düzeyine uygun ödevler verilebilmesi konusunda düzeltilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu görüş, gerek öğretmenler gerekse velilerin bu konuda ortak bir görüş geliştirdiklerini ve ödevlerin eğitim programından soyutlanamayacağını göstermesi açısından önemlidir. Eğitim programları bir okulda yer alan tüm eğitim etkinliklerini, ve bunların okul içi ve dışı boyutlarını da kapsadığına göre; ödevler eğitim programı içinde görülebilir. Bu etkinlikler bazan sosyal etkinlikler içinde eritilebilirken bazan da destek etkinlikler içinde verilebilir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu da bu yönetmeliğin “köklü çözümlerden öte geçici çözümler getirdiğini” belirtmişlerdir. Onlar bu konuda gerekli çalışmalara hemen başlanması gerektiği üzerinde durmuşlar ve en kısa zamanda bu sorunun aydınlığa kavuşmasını arzulamışlardır. Öğretmenlerin değindiği gibi, bu yönetmelik özellikle ilkokullar için ödevi kaldırmaktadır. Yine de bu etkinlikler değişik isimler altında verilmektedir. Bu nedenle sözkonusu sorun üzerinde araştırma bulgularına dayalı yeni düzenlemelere gidilmelidir.

6. Öğretmen ve Velilerin Ödevle İlgili Önerileri

Bu soruya verilen yanıtlarda da öğretmen ve velilerin genelde görüş birliğine vardıkları görülmektedir. Öncelikle, ödevlerin her iki grup tarafından “araştırmacı ve yaratıcılığı geliştirici” ve görev ve sorumluluk bilincini artırıcı yönde” verilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ashında ödevin temel amaçlarından biri de bu boyutlardır. Ödevler bu amaçları gerçekleştirebildiği ölçüde yararlı olabilecektir.

“Çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun ödevler vermenin de ödevin başarısını artıracakı ifade edilmiştir. Öğrencinin bireysel özelliklerine önem vermeyen hiç bir etkinlik, yararlı olamayacaktır. Bu sayede onlara okumayı, bilgi edinmeyi ve okulu sevdirmek olanaklı olacaktır.

Ayrıca yaptırılan “ödevlerin değerlendirilmesi” de önemlidir. Değerlendirilmeyen bir ödev, öğrencinin gelişiminin izlenmesini önleyeceği gibi, öğrenci ve velilerin de bu konuda olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olabilecektir. Değerlendirilmesi halinde ödevler, başta öğrenciler olmak üzere öğretmen ve velilerin de kendilerinden farkında olma düzeylerini belirlemeye yardımcı olabilecektir.

“Okuma-yazma-konuşma alışkanlığı geliştirme” ve bunu yaparken de “oyun zamanını engellememe” ödevlerin temel işlevini oluşturmaktadır. Her iki grubun da ortak olarak vurguladığı bu benzer öneri, özellikle ilkokullar için oldukça yararlı olacaktır. Ödevler, çocukların oyun gereksiniminin karşılanmasını önlemeyecek şekilde verilmelidir. Ülkemiz için düşünen, tepki veren bireyler yetiştirmek istiyorsak öğrencilere okuma, yazma ve konuşma eğitimini iyi bir şekilde organize etmeliyiz. Bunu yaparken de onların “eleştirici düşüncelerini sağlayacak etkinliklere yer vermeli”yiz. Ancak bu şekilde üst öğrenim kademelerine aydın, ülkesine bağlı ve gerçekçi düşünebilen öğrenciler gönderebiliriz.

Öğretmen ve velilerin ortak olarak dile getirdikleri son öneri demeti ise oldukça esnek bir anlayışı simgelemektedir. “Öğrenci sayısı az olan ve tekli öğretim yapan okullarda, ödevlerin bir bölümünün etüd saatinde yapılabilmesi” hem öğrencinin evde daha özgür kalmasını sağlama, hem de velinin öğrenciyle daha çok karşı karşıya gelmesi ve öğretmen rolünü üstlenmesini azaltma yönlerinde yararlı olabilecektir.

Öğretmenlerin velilerden farklı olarak ifade ettikleri öneriler şu şekilde toparlanabilir:

“Ödev eğitim programının ayrılmaz bir parçası olarak görülmeli fakat ödev yapma ölçütü belirli ve kesin zaman limitleri ile sınırlandırılmamalıdır. Ödevler öğrenciyi onure edecek ve güven duygusunu geliştirecek biçimde verilmelidir. Öğrenmeyi zevkli duruma getirebilmesi, bu nedenle ağır ve sıkıcı ödevlerden kaçınılmalı ve bu etkinlikler öğrencide iş başarma duygusunu güçlendirmelidir. Buna bağlı olarak ödevler konusundaki değişik araştırmalar yapılmalı ve bunların bulgularına dayalı olarak her sınıf için esnek standartlar geliştirilmelidir”.

Öğretmenlerin samimi olarak ifade ettikleri bu öneriler, aslında onların, ödevlerin gerekliliğine inandıklarını dile getirmektedir. Özellikle öğretmen ve velilerin belli noktalarda ayrılmalarına rağmen bu konudaki görüşlerini ortak bir çerçevede birleştirebilmeleri önemli bir eğilim olarak değerlendirilebilir.

III. SONUÇ

Milli Eğitim Bakanlığı, 23 Ekim 1989 tarih ve 20321 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan yönetmelikle; ilkokulun ilk üç sınıfında ev ödevini kaldırmış, 4 ve 5. sınıflarda da bir saate indirmiştir. Ödevler, görev ve sorumluluk bilincine ulaşmaları için bireylerce kullanılan yegane araçtır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan genel amaçlara bakıldığında;

“Türk Milletinin bütün fertlerini, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş ... (M. 2/F.1), topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek (M. 2/F.2).

olduğu görülmektedir. Bu genel amaçlar ışığı altında, ilköğretimin amaçları incelendiğinde (İlkokul Programı, 1988: 24-25);

“**Madde 5.** Öğrencilerin öğrenme merak ve hevesini geliştirmek için; bilgi edinmek için çeşitli kaynaklara başvurur ve bunlardan yararlanır, günlük gazeteleri ve yaşına uygun kitapları okuma alışkanlığı kazanır.

Madde 8. Görev ve sorumluluk duygusu kazanmak için; payına düşen görevi en iyi şekilde yapmaya gayret eder, görev ve sorumluluklarını daima yerine getirme alışkanlığını kazanır, kendi gücü ve yeteneği içinde görevleri başkalarının vermesini beklemeden kendisi almaya isteklidir, yaptığı bir ödevi, amaca uygun bir şekilde tamamlayıp tamamlamadığını kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi bilir, evde, okulda ve çevrede düzeyine uygun görev ve sorumluluklar yüklenir.”

ifadelerinin yer aldığı belirlenmektedir. Eğer ödev kavramı bir kenara atıldığı takdirde ilkokullarda bu amaçları gerçekleştirmek sözkonusu

olmayacaktır. Aslında temel sorun, ödevin verilir verilmemesi değil, nasıl verilmesi gerektiğidir. İlgililerin bu konuya yeterli duyarlılığı gös-
termeden yaklaşması ve basın yayın organlarının da bu çabaya bilinçsiz
olarak katılması, çocukların da peşin hükümlü izleyebileceği biçimde yan-
sıtması büyük bir talihsizliktir. Ocak 1990'da televizyonda yapılan açık
oturum bunun belirgin bir örneğidir. Ödevle karşı geliştirilen bu olum-
suz tutum, toplumda ödev kavramına ilişkin bazı olumsuz görüşlerin
kazanılmasına neden olmuştur. Gerçekte ödev kavramı olumlu anlam-
larla yüklü olmasına karşın bu konuda olumsuz izlenimlere sahip birey-
ler yetiştirmek geleceğin Türkiye'sini bu konuda olumsuz düşünen ve
bilinçli olmayan yetişkinlere emanet edilmesine neden olacaktır.

Eğitim programını, öğretim programından ayıran en önemli çizgi;
ders ve okul dışı etkinlikleri kapsamıdır. Nitekim sosyal etkinlikler
eğitim programında yer alan ve öğretim programlarını destekleyen ders
dışı etkinliklerden biridir. Ödevler, öğrencinin öğrenmesi için okul di-
şında yapacağı bazı etkinlikleri kapsar. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun
17. maddesinde belirtilen "evde, çevrede, her yerde ve her fırsatta eği-
tim" ilkesi, eğitimin sürekliliğini vurgulamaktadır. Son ödev yönetme-
liği bu yönden temel eğitim kanunuyla çelişmektedir. Aslında öğren-
menin ders dışına taşmasında her hangi bir sakınca yoktur. Eğitim pro-
gramı geniş bir perspektif içinde düşünüldüğünde tüm okul içi ve dışı
etkinlikleri kapsamaktadır. Bu yönüyle ödevler, öğretim programla-
rında verilen bilgi kategorilerinin öğrenci tarafından pekiştirilmesini
sağlaması açısından önemlidir. Önemli olan öğrencilere eğitim programı
çerçevesinde, gelişim düzeylerine uygun ve gereksinimlerini karşılayacak
biçimde ödevlerin verilmesidir.

Nitekim yapılan bu incelemede de; yönetmeliklerin yasaklamasına
karşın, ilkokullarda ödevlerin ortadan kalkmadığı, değişik isimler al-
tında da olsa uygulamalarda yer aldığı görülmüştür. Son ödev yönetme-
liğinde ödevler; alıştırmaya ve derse hazırlık çalışmalarından soyutlan-
masına karşın, okulda böyle bir çabaya gidilmediği anlaşılmıştır. Öğ-
retmen ve veliler belirli noktalarda ayrılmakla beraber genelde ödevlerin
verilmesi gerekliliğini temel alan ortak bir görüş çerçevesinde birleş-
mişlerdir.

Temel sorun "ya ... ya da" felsefesinde yatmaktadır. Önemli olan
ödev vermek veya vermemek değil ne şekilde verildiğidir. Bu nedenle
ödev konusunda geçerli kriterler geliştirilmelidir. Sınıf öğretmenin
bulduğu ilkokullarımızda, öğretmenler öğrencilerini çok iyi tanıdık-
ları için onların düzeylerine uygun ödevler verebilmektedirler. Bu iti-

barla, Milli Eğitim Bakanlığı özellikle aksiyona dönük araştırma mekanizmaları geliştirmeli ve bu gibi merkezlerde araştırmalar yaptırmalı, araştırmaların sonuçlarını da programlara yansıtabilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, İsmet. Yine Ev Ödevleri. *Çağdaş Eğitim* Sayı: 13/130. Ankara 1988.
- Baymur, Feriha. *Genel Psikoloji*. İnkılap Kitapevi, İstanbul. 1985
- Demir, M. Sıtkı. Ödev Meselesi. *Çağdaş Eğitim*. Sayı: 10/97. Ankara 1985
- Demirel, Melek. İlkokul Beşinci Sınıf Yabancı Dil Öğretiminde Ev Ödevi Olarak Verilen Alıştırmaların Öğrenci Erişimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara 1989
- Fidan, Nurettin. *Okulda Öğretme ve Öğrenme*. Kadioğlu Matbaası. Ankara 1986
- Hegges, William. D. Homework. *Encyclopedia of Education*. London 1978
- Hilgard, Ernest. *Theories of Learning*. New York. 1956
- Koç, Nizamettin. *Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*. A.Ü.E.F, Yayınları Ankara 1981
- Küçükahmet, Leyla. *Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları*. A.Ü. E.B.F., Yayınları. Ankara 1987
- Milli Eğitim Bakanlığı. Ev Ödevleri ile İlgili Çeşitli Yönetmelikler 1985-1989
- , ———, İlkokul Programı. İstanbul 1988
- , ———, Milli Eğitim Temel Kanunu. İstanbul 1973
- Oke, F.-Desmond, E. ve Broan, P. *Curriculum and Instruction*. McMillan Pres. London. 1982
- Paschal - Weinstein-Walberg. The Effects of Homework on Learning. *Journal of Educational Research*. New York 1978
- Strang, Ruth. Homework and Guided Study. *Encyclopedia of Educational Research*. New York 1960
- Tekışık, H. Hüsnü. Okullarda Ev Ödevi Sorunu. *Çağdaş Eğitim* 15/151 Ocak. Ankara. 1990
- Türkoğlu, Adil. Ev Ödevi Yasağına İtiraz. *Milliyet* 28 Ocak İstanbul. 1990
- Varış, Fatma. *Eğitim Bilimine Giriş* And. Ü. AÖF Yayınları Ankara. 1987
- Varış, Fatma. *Eğitim Bilimine Giriş* A.Ü.E.B.F, Yayınları Ankara 1988
- *Eğitimde Program Geliştirme*. A.Ü.E.B.F. Yayınları Ankara
- Walberg - Paschal-Weinstein. Homework's Powerfull Effects on Learning. *Educational Leadership*. Sayı: 42/7 1985
- Walberg, H.J. Improving The Productivity of America's Schools. *Educational Leadership*. Sayı: 41 1984